

die door zijn groote bekwaamheden na het overlijden van den Prins de aangewezen leider van het gemeenebest was, ook in later dagen met zijn gedachten verwijd bij de groote moeiten en zwaarigheden, die hij had doorworsteld, vooral in den tijd van Leicester's bestuur en kort daarna. Nog in de laatste oogenblikken van zijn leven, „in de kamer der droeffenisse”, denkt hij er aan terug. Het is waar, niet zonder gevoel van zelfvoldoening. Wijzend op de vele moeilijkheden, door hem zoo glansrijk overwonnen, roept hij bijna zegevierend, uit: „en dient gezegd, dat ik mede een principaal instrument over al hetzelfde ben geweest”¹. Toch heeft ook Oldenbarnevelt vaak genoeg aan de toekomst van den Staat getwijfeld, heeft hij zelfs herhaaldelijk zijn voornemen te kennen gegeven van uit den dienst des lands te scheiden: „bevindende met der daad den arbeid, moeite, zwaarigheden en periculen in de bediening van den voors. Staat zeer groot, hem daarvan wel geerne hadde ontslagen gehad, maar niet begerende intempestivelijk en de Landen in gevaar en pericule staande (als in 't einde van den voors. jare 86 en in de jaren 87 en 88 gebeurde) de Heeren Staten zijnen dienst te ontrecken. Hadde daarvan in dezelfde jaren menigvuldige verklaringen ter Vergadering van de Heeren Staten gedaan, en dat hij alleenlijk in regard van dien zijn uiterste debvoir wilde continueren tot der Landen dienst en tot redres van de verloopen zaken, zoo in de Vergadering van de Heeren Staten van Holland, in de Generaliteit, bij Zijne Excellentie als elders, daar 't zelfde hem doenlijk zoude wezen, zonder dat hij hem konde houden in de limiten van zijne instructie.”

Wel onvolledig is onze kennis van wat Oldenbarnevelt hier in zijn Memorie² aan de Staten van Holland herinnert omtrent de tijden, die hij meer dan eens, ook elders, als de belangrijkste van

1 In zijn Remonstrantie aan de Staten (1618).

2 „Memorie tot bewijs, dat ik in den jare 1586 tot den jare 92 tot meer reizen en namentlijk in den zelven jare, verzocht hebbe van mijnen zeer bezwaarlijken dienst ontslagen te zijn, en dat mij 't zelve is afgeslagen”. Deze memorie volgt op de boven aangehaalde Remonstrantie (pamflet 1618) en is ook overgenomen in de Waarachtige Historie van J. van Oldenbarnevelt (1670).

zijn geheele ministerie aanduidt! De bron, die daarvoor bovenal dienst zou kunnen doen, de resoluties der Hollandsche Staten, ze stellen ons maar al te dikwijls te leur. Niet alleen dat besluit op besluit lakoniek volgt, dat van de discussies met geen woord wordt gerept; zelfs worden niet alle besluiten behoorlijk vermeld, bevatten de resolutieboeken talrijke lacunes¹, die, ook nog maar gedeeltelijk, uit andere gegevens zijn aan te vullen. Die andere gegevens, we moeten ze voornamelijk putten uit de vroedschapsboeken der Hollandsche steden. En dit is niet vreemd te achten. Sedert 1585 vooral berustte het eigenlijke gezag in Holland, zoo als meestal ook daarbuiten in de overige Nederlandsche gewesten, bij de vroedschappen der steden; zij zonden hun committenten met inperatief mandaat naar de Statenvergadering en tot hen keerde alles terug, evenals ieder besluit van hen moest uitgaan²; geen wonder, dat de twijfelingen en zelfs de beraadslagingen van de leden der Statenvergadering vaak nog het best kunnen worden gekend uit de besluiten van deze stedelijke overheden.

Bij wijze van voorbeeld, tevens tot staving van het bovenstaande, is aan te voeren de geschiedenis van den vredehandel met Parma, door Elisabeth in de dagen van Leicester aangeknoopt en waarin de Engelsche koningin ook de Staten-Generaal wilde betrekken. Uit de resoluties der Staten van Holland zouden we het niet opmaken, dat deze kwestie onder de leden ervan tot groote verdeeldheid aanleiding heeft gegeven. Alleen de ontslag-aanvraag van den landsadvocaat in April 1587 en de voorwaarde, waarop hij zijn ambt weer aanvaardt: dat hij namelijk „de facto” van zijn betrekking zal zijn ontheven, zoodra over vrede mocht worden onderhandeld³, geven eenige geringe aanwijzing omtrent den strijd, die in dezen tijd op staatkundig terrein in Holland is

1 Hierop is in den laatsten tijd vooral gewezen door Dr. N. Japikse, in Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap, deel 28 (1907).

2 Nader is deze macht der vroedschappen bevestigd door de Justificatie van Mr. Franchois Vranck van October 1587. Vgl. S. van Slingelandt, Staatkundige Geschriften, I, 406; ook mijn Het Leven en Bedrijf van Mr. Franchois Vranck, blz. 35, 85.

3 Res. Holland, 1587, blz. 120.